

Inleiding

Ik besef wel dat dit geen goed samenhangend geheel, geen chronologisch volkomen verantwoord verhaal en geen ‘dagboek’ is waarin ik de vuistregel ‘Nulla dies sine linea’ zou hebben gevolgd (volgens Plinius). Het is slechts een bundel herinneringen, zoals ze op mijn ‘gezegende leeftijd’ opkwamen.

De enige bedoeling bij het vastleggen ervan, is een getuigenis te brengen over een vervlogen tijd, een stukje tijdsdocument dat er misschien kan toe bijdragen wat meer begrip te kunnen opleveren voor alles wat er is gebeurd en ook vaak is misgelopen. Als een der laatsten van mijn generatie, meen ik er goed aan te doen, een en ander aan het papier toe te vertrouwen dat anders binnenkort met mij definitief verdwijnt (‘Non omnis moriar’, Horatius). Men moet er dan ook niet meer achter gaan zoeken dan een simpele, maar gemeente uiting vooraleer ook ik van het wereldse toneel verdwijn. Een stukje geschiedenis, al is het dan maar de la petite histoire of misschien slechts de la toute petite histoire. Een ‘steen-fragmentje’ dat later tot het geheel van de historische mozaïek kan bijdragen. Ik heb getracht dit zo spontaan, zo eerlijk en oprecht mogelijk te doen. Wanneer de jezuïetenorde er wellicht niet al te fraai uitkomt, neemt dit niet weg dat ik voor een paar mensen van dit gezelschap (zoals bv. pater D. Stracke) echte achting en waardering heb overgehouden. De Societas Jesu telde heel wat specialisten en knappe koppen, sommigen wisten meer dan de paus, en daarom zijn ze zelfs door het Vaticaan afgeschaft geweest.

Ik poog dus zo waarheidsgetrouw mogelijk een beeld te schetsen van een maatschappij en een levenswijze die de huidige generatie zich wellicht nog met moeite kan voorstellen. Zoveel is veranderd in zo korte tijd, in één mensenleven.

In een (zeer katholiek) gezin van 11 kinderen was ik de tweede. We zouden eigenlijk met dertien geweest zijn, maar er was ook een miskraam en een doodgeboorte. We zijn allemaal thuis geboren: ik herinner me dr. Van Houtte als verloskundige; onze huisarts was dr. De Bruycker van Ledeberg, die aan herstellenden steevast karnemelk voorschreef; om te beginnen zelfs 'schiemelk', in het ABN 'wei' genoemd; het vocht waaruit het caseïne-bezinksel verwijderd wordt. Sommigen noemden hem 'kirmelkpapke'. Maar het was een ervaren arts, van het platteland afkomstig, die per fiets huisbezoeken aflegde en bij kinderziekten onze borstkas rechtstreeks beluisterde zonder stethoscoop. Thuis noch op school hebben we ooit enige voorlichting gekregen; het was een taboe waarover men in alle talen zweeg. We moesten het dus zelf uitzoeken. Het enige dat ik eens van mijn vader hoorde, was 'De vrouw is de akker die door de man te beploegen is' (wat ik toen ook niet begreep). In het Frans en het Gents opgevoed, sprak hij dan ook niet van homme en femme, maar van mâle en femelle.

Toen mijn drie jaar jongere broer ter wereld kwam (dit is mijn verste herinnering), zat ik verloren in een hoekje van de trapzaal, niemand keek naar me om; toen men uit de kamer kwam met een verlakte emmer waarin ik bloed zag (allicht de nageboorte die men in de tuin ging begraven) dacht ik dat ze mijn moeder vermoord hadden.

Tijdens het kinderbed kwam er een 'achterwaorsterigge' (baker; eenvoudige volkswrouw) voor moeder en kind zorgen. Ze woonde aan de Sint-Lievensstraat die ze zelf de Slechte

Lievensstraat noemde omdat er daar nog zoveel cités waren.
Van haar leerden we Gentse volksliedjes.

Voorbeeld Gents volksliedje

*Êwen duts
en eu kinneke da lutst
en eu muileke stao krom
van den êwderdom.*

*Moedere doet ope
zulde mij nie slaon?
G'hêd het in eu jonkheid
uuk ezuu gedaon.*

*Wij hên giel de nacht gezope
Wij zijn zat van 't Leuves bier
Moedere doet ope
Euwe zeune die es hier.*

Door de vele geboorten hebben wij zelf eerder weinig aandacht kunnen krijgen; ik heb mijn moeder eigenlijk nooit anders gezien dan met een baby bezig. De ouderen moesten ook wel wat helpen zorgen voor de jongsten. De keuken hing meestal vol met doeken die boven de kachel te drogen hingen (er bestonden nog geen pampers). Moeder heeft alles zelf moeten doen, er was geen personeel. Alle kinderen hebben ook natuurlijke borstvoeding gekregen. In het laatste kinderbed heeft moeder kraambedkoorts gekregen. Het was in 1942, er waren dus nog geen antibiotica. Toen is ze door het oog van de naald gekropen. Anders was vader als weduwnaar met elf kinderen overgebleven...

Vader, komende uit een gezin van 12 kinderen, was vroeg

wees geworden. Uit eigen wilskracht werkte hij zich op; na de diocesane Sint-Gregoriusschool volgde hij oude humaniora bij de jezuïeten van Sint-Barbara en verwierf nadien diploma's van landmeter, brouwerijschool, plantkunde, scheikunde en ten slotte farmacie. Als apotheker heeft hij het tot hoogleraar in de Faculteit Geneeskunde der Gentse universiteit gebracht. Het hoofd van de personeelsdienst Francier liet me opmerken 'Uw vader is de enige geweest die het van bediende (preparator) tot professor heeft geschopt'. Om zijn eigen studies te helpen bekostigen gaf hij privélessen scheikunde aan buitenlandse studenten die toen aan de universiteit nog vrij talrijk waren; zo herinner ik me Italiaanse en Roemeense studenten die bij ons thuis onderwijs chemie (in het Frans) kregen.

Moeder had bij de franciscanessen (Crombeen Instituut) onderwijs gevolgd en was nadien op het Conservatorium laureate in het pianospel geworden (haar moeder gaf zelf zulke lessen bij haar thuis). Men noemde haar de mitrailleuse wegens haar zo snelle spel. Haar jongere zus speelde viool. Ze leerde ons aan de piano 'Hemelhuis' van Em. Hullebroeck zingen.

Vader vond muziek maken verloren tijd, zodat ze zich slechts af en toe eens aan haar geliefde hobby kon wijden. Bach vond ze de grootste, maar liefst speelde ze Chopin. Het veelzijdigste instrument vond ze het orgel. Van de elf kinderen is er merkwaardigerwijze niemand die in die kunstrichting is gegaan (wel geprobeerd, maar niet gelukt). Vader was meer gevreesd dan geliefd. Zijn optreden betrof vooral bevelen en straffen. Een gesprek met hem kan ik me niet herinneren. Er gold 'vaders wil is wet', punt. Wanneer er een verlofdag aan de universiteit kwam, zuchtte moeder 'W'hên hem weeral veur ne gielen dag aan ons bien...'

Ons vader, Vincent Prudent Evrard was zoon van Jules-César, een boerenzoon uit Twee-Akkers, blijkbaar een verfranste Vlaming uit de taalgrensstreek (volgens plaatselijke

parochie-registers was de naam van de familie die eeuwenlang dezelfde hoeve uitbaatte in 1784 – dus net nog in het Ancien Régime – nog Everaert, terwijl het dorp ook door verfransing Deux-Acren is geworden). Volgens de etymologen betekende de uitgang -akr bij de Germanen (heilige) akker. Maar de heilige plaats kan ook een heilig bos geweest zijn. Noordse plaatsnamen die op -akr eindigen wijzen op primitieve heiligdommen. Dit kunnen (houten) tempels geweest zijn. Twee heilige plekken kunnen in de kersteningsperiode van de streek van Twee Akren aanleiding gegeven hebben tot de twee parochies Acren Saint Martin en Acren Saint Gédéon.

Hoeven werden over het algemeen aanzien volgens het aantal paarden. Het voorvaderlijk erf dat generaties lang, zeker al van in het Oostenrijks tijdvak, door dezelfde familie werd uitgebaat, telde vier paarden (niet alleen om het land te bewerken maar ook om boomstammen uit de bossen van Bois-d'Acren en Bois-de-Lessines te trekken, wat voor het milieu veel beter bleek te zijn dan de later opkomende tractoren die veel vernieling gingen aanrichten). Er moeten in het hoevegezin zeven zonen geweest zijn, waarvan alleen de oudste het bedrijf kon overnemen. De anderen moesten elders werk gaan zoeken, bv. bij openbare diensten als spoorwegen of posteries of hier allicht ook vooral in de heel naburige steengroeven, waar straatstenen (kasseien) nog allemaal met de hand gekapt werden. Naast klassieke landbouw werd in de streek ook veel aan teelt van medicinale planten gedaan (voor drogisten, apothekers en farmaceutische firma's). Zo zagen we nog in onze vooroorlogse kindertijd aldaar vele velden papaver, goudbloem, engelkruid, doornappel, kamille en bilzenkruid. Er stonden daarvoor in de streek ook heel wat droogtorens. In één generatie hebben we dit alles zien verdwijnen, (vooral) door de sterke opkomst van scheikundige medicamenten en nieuwe synthetische producten. Na de Tweede